

Magyar Szó - Hétvége 2005. aug. 27-28,

Nyíltan az anyaországi támogatásokról

A hároméves nemzetközi kutatás eredményeiről jelentetett meg könyvet a Magyarországi Kutató Tudományos Társaság

Támogatás és hasznosulás címmel jelent meg a Magyarországi Kutató Tudományos Társaság legújabb kötete, amely az anyaországi juttatásokról közöl hatástanulmányokat. Ez az MTT Könyvtárnak immár a tizedik kötete.

- Az MTT sorozatban megjelent eddigi tíz kötete - más kutatóműhelyekkel együtt - megerősíti az embert abban a tudatban, hogy fogyatkozó kisebbségünk ellenére és a mostoha kutatási körülmények között is létezik délvidéki magyar tudományosság, (külföldön sokszor jobban ismerik, mint idehaza), melynek eredményei, következtetési alapján hasznos meglátások, tanulságok vonhatók le, és cselekvési stratégiákat állíthat fel a vajdasági magyarság — mondja **Mirnicz Zsuzsa**, a kötet egyik szerkesztője.

- Jelen kötetünknek sokféle tanulsága van, melyet a kötet neves kutatói ki is mondanak. Számomra sok egyéb mellett elgondoltató, hogy a délvidéki felsőoktatás, kutatás és fejlesztés mennyire a magyarországi támogatások köldökzsinórján függ; volt időszak, amikor szinte csak a magyarországi támogatások éltették. (Ez persze hazai állapotainkat minősíti elsősorban). S bár az elmúlt évtizedben a délvidéki tudományosság, s általában a magyar közösség volt a legnagyobb veszélyben, összegében és arányában is a legkevesebb támogatást kapta (Kárpátalja kivételével). Ennek okára rámutat a könyv több tanulmányban is. Nem újdonság, de minden alkalommal döbbenetes számomra, hogy a támogatott, tehetséges fiatalok, a jövő tudósok, bármennyire jönnének is haza, Magyarországon maradnak, vagy onnan is továbbmennek, mert itthon semmi esélyük, hogy tehetségüknek, képességüknek, elért eredményeiknek megfelelő munkát, sőt egyáltalán: munkát kapjanak. Megdöbbenés volt számomra az a nagyfokú, a többségi nemzet részéről megmutatkozó közömbösség, amellyel a magyarországi támogatásokhoz viszonyult. Míg a nem magyar nyelvű sajtóban a legkisebb, külföldről érkező támogatások, ajándékok is hírt, sőt hírverést kapnak, addig a magyar támogatásokat a vizsgált időszakban a vizsgált szerb lapok összesen hét alkalommal jegyezték. Mintha nem is ennek az országnak lennének a lakói... Mintha a délvidéki magyar tudományosságnak vagy a fiatal tudósképzésnek valamiféle túléltetése, fenntartása, illetve az értelmiség nevelése magánügy, vagy jobbik esetben az anyanemzet külön ügye lenne — mondja **Mirnicz Zsuzsa**.

Gábrityné dr. Molnár Iréntől, a könyv másik szerkesztőjétől megtudtuk, hogy a *Támogatás és hasznosulás* kötet hároméves nemzetközi kutatás eredménye, amely több ezer oldalas hatástanulmányokat nyújt a közvéleménynek az anyaországi juttatásokról. A határon túli magyarok anyanyelvű oktatásának és tudományos kutatásainak támogatását vizsgáló kutatás 2001.- 2004. között zajlott négy Kárpát-medencei régióban: a Felvidéken, Kárpátalján, Erdélyben és Vajdaságban. A kutatások a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Program (Budapest) keretében készültek. E könyv megjelenését a Magyar Tudományos Akadémia Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága támogatta. A kötetben Berényi Dénes akadémikus (projektvezető), Tóth Pál Péter, Kozma Tamás és Egyed Albert, Gábrityné Molnár Irén, T. Mirnicz Zsuzsanna és mások tanulmányai jelentek meg.

A kutatás vajdasági része a legjelentősebb támogató intézményekre terjedt ki, felölelte a Művelődési és Közoktatási, illetve az Oktatási Minisztériumot, az Illyés Közalapítványt, a Magyar Tudományos Akadémia megfelelő programjait, az Apáczai Közalapítványt. S bár a felmérés elsősorban az 1990. - 2000. közötti évtizedre terjedt ki, a kutatás, ahol csak lehetett, a 2000. utáni éveket is érintette Vajdaságban, egészen 2002-ig. A délvidéki kutatómunkát a Magyarországi Kutató Tudományos Társaság végezte.

— Az anyaországi támogatások az összes régió közül Vajdaságba érkeztek legkésőbb: 1995-től kezdve indultak be. Hogy nem korábban, annak oka a háború volt. Az elemzésekből kitűnik, hogy a négy régió közül egyedül Vajdaságban nincs még olyan magyar felsőoktatási intézmény, melyet folyamatosan az anyaország támogatna. Eddig csak a meglévő intézményekben jelentkező kátyúk foltozását lehetett elérni. Félő, hogy mire egy komplex vajdasági magyar felsőoktatási támogatási stratégia feláll, már nem lesz kinek megnyitni az intézményeket. Szerbiában és Vajdaságban is lezárult egy nehéz évtized, új korszakot nyithatunk az anyaországgal kialakított kapcsolatban is — mondja Gábrityné dr. Molnár Irén. Mint Mirnics Zsuzsa kiemelte, számára a könyv egyik fontos üzenete - melyet a tanulmányírók is megfogalmazznak - , hogy a magyarországi támogatási rendszert újra kell gondolni, hogy a támogatások kellőképpen hasznosuljanak. Ezen túlmenően azonban - ismerve a hazai körülményeket - meg kell teremteni azokat az -elsősorban sajnos gazdasági függőségű - körülményeket (kutatóműhelyeket), melyek a tehetséges fiataloknak alkotásra, kutatásra, azaz visszatérésre, vagy itthon maradásra nyújtanak lehetőséget

Gábrityné dr. Molnár Irén a kutatás hasznát a következőkben látja: a támogatási rendszer konkrét vizsgálatával új támogatási koncepció állítható fel, és az eddigi hibák is kijavíthatók. Ugyanakkor a támogatott is láthatja a pénzelés hasznosságát, új prioritásokat állíthat fel, tervezni tud.

A kötetről és a témáról egyébként szeptemberben vagy októberben a könyv tervezett bemutatóján hallunk majd.

Mirnics Zsuzsa: a támogatott, tehetséges fiatalok, a jövő tudósok jönnének haza, de semmi esélyük, hogy munkát kapjanak

Gábrityné dr. Molnár Irén: a kutatások nyomán új támogatási koncepció állítható fel, az eddigi hibák kijavíthatók lennének

Mihályi Katalin

2005. október 18., kedd

A támogatások politikai kötöttsége

Vajdaságban az egyetemen tovább tanulók mindössze hat százaléka magyar - Szabadkán bemutatták a Magyarországi Tudományos Társaság új kiadványát

A **Magyarországi Tudományos Társaság Közös úton** című minapi szabadkai rendezvényén, amely egyben a társaság tizedik, jubileumi **Támogatás és hasznosulás** című könyvének bemutatója is volt, a kutatók előadásukban hangsúlyozták a támogatások politikához kötöttségét. Ez a könyv több, mint az anyaországi támogatások áttekintése és összefoglalója, mert a magyarországi kutatók elemzéseit és a vajdasági felsőoktatás mai helyzetét is górcső alá veszi.

Gábrity Molnár Irén, a Magyarországi Tudományos Társaság elnöke előadásában hangsúlyozta, hogy a tudományos tevékenység Vajdaságban a szerbiai állami oktatási rendszer keretében és önálló tudományos műhelyekben folyik.

-- Fontos a fiatal magyar értelmiség pótlása, hiszen Vajdaságban az egyetemen tovább tanulók mindössze 6 százaléka magyar anyanyelvű hallgató, míg a főiskolások számát figyelembe véve ez az arány 11 százalék. A tovább tanulók száma tehát jóval a demográfiai elvárt 14 százalék alatt van, és mindössze a hallgatók egyharmada tanul anyanyelvén - emelte ki Gábrity Molnár Irén.

A többször folyósított anyaországi támogatás még nem folyamatos, és elmondható, hogy inkább egyének, csoportok, mintsem intézmények részesülnek ebben. A 2001-ben megindult, de ma már megszűnt külhoni tudományos műhelyek támogatása helyett ma egyéni ösztöndíjak vannak.

-- Három tényezőtől függött a délvidéki magyarok támogatása. A magyar állam politikai elitjének állásfoglalásától, a szerb politikusok fogadókészségétől, valamint a vajdasági magyarok fellépésétől. Leszögezhetjük, hogy a külhoni támogatások folyamatosan változtak, tartalmukban és dimenziójukban is, a kormány fázisaihoz kötődtek - mondta Gábrity Molnár Irén, majd hozzátette, hogy a közeljövőben nincs mód állami segítséggel egy önálló magyar tudományos intézményrendszert kialakítani. Szerbiában és Vajdaságban lezárult egy nehéz évtized, és ezzel egy új korszakot nyithatunk az anyaországgal kialakított kapcsolatban is.

Egyed Albert, a Magyar Művelődési Intézet főosztályvezetője a magyarországi felsőoktatási és kutatásfejlesztési támogatáspolitikai kvalitatív és kvantitatív elemzéséről tartott előadást, amelyben hangsúlyozta, hogy az anyaországi támogatások megpályázásához pedagógusokra van szükség, hiszen a nemzeti tanács önmaga nem pályázhat.

-- Fontos, hogy a felsőoktatás a napi szükségletekhez kapcsolódó oktatás legyen, hiszen a mindennapok túléléséhez szükségesek a szakemberek - mondta Egyed Albert.

A Közös úton című rendezvény vendége volt **Kulcsár-Szabó Enikő** a Határon Túli Magyarok Hivatalából, aki az anyaország készülő nemzeti fejlesztési tervéről, és az Európai Unió által biztosított regionális pályázatokról tett említést, amelyen vajdaságiak is részt vettek. **Tóth Pál Péter** a Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézetétől szintén kiemelte, hogy a támogatások politikailag meghatározottak, és hogy az egész támogatási folyamat félárnyékban van, mert a támogatók sem verik nagydobra, hogy támogatnak, és a támogatottak sem dicsekszenek, hogy támogatják őket.

-- Nincs nemzeti stratégiánk, fogalmunk sincs, hogy mit akarunk önmagunkkal - mondta Tóth Pál Péter.

A Magyarországi Tudományos Társaság összesen tizenhét könyvet adott ki, ebből hét egyéni, különkiadás, Gábrity Molnár Irén elmondta, több mint 60 tudományos munkatárs járult hozzá, hogy ezek a kiadványok megjelenhessenek. Most rendezik a tizenegyedik és tizenkettedik könyv kéziratát, és még ebben az évben várható a Magatartásvizsgálatok című tanulmány megjelenése.